

2/2021

KNIŽNÍ ZNAČKA

ČASOPIS SPOLKU SBĚRATELŮ A PŘÁTEL EXLIBRIS

Günter Hujber, C2+C4, 2019

JAK JSEM JE ZNAL

Často vzpomínám na mnoho umělců, s nimiž jsem se setkával. Vybrat mezi nimi ty pro mě nejvýznamnější je těžké. Někteří z nich určovali můj další umělecký vývoj a povzbuzovali mě na mé výtvarné cestě. Začnu **Aloisem Moravcem**. Do památníku, který jsem mu dal podepsat, pohotově namaloval skicu mého portrétu s přípisem „Jak jsem vypadal v patnácti já, vypadá teď on“. Později jsem Mistra občas

Alois Moravec, P1/col, 1978

navštěvoval v jeho bytě a ateliéru na Národní třídě v Praze. Líbila se mi jeho grafika i drobné grafické lístky, exlibris. Vytvořil se mezi námi upřímný vztah až do konce jeho života.

Druhým umělcem byl můj učitel na výtvarné škole na Vinohradech, profesor **Jaroslav Vodrážka**. Vedl oddělení ryteckých technik pro posluchače třetího a čtvrtého ročníku. Každé odpoledne jsme jezdili do Prahy 5, kde jsme měli „azyl“ v podkrovní průmyslové škole strojnické u Arbesova náměstí. To mělo řadu výhod. Byli jsme tam zcela nezávislí a nebyla to jen škola, ale spíše ateliér. Mezi mými spolužáky vynikal Jiří Anderle. Již tehdy nás ostatní

převyšoval svou technickou zručností. Tu později ještě rozšířil během studia na AVU v Praze a po léta nás udivoval svými grafikami. Já jsem byl zcela jiný. Neučil jsem se tak oslnivě jako on, ale naproti tomu jsem byl velmi vzdělaný a sečtělý. Věděl jsem, že jen dovednost k úspěchu nestačí. Pan profesor Vodrážka nás mnohému naučil. Od rytí dřevorytů, mědirytů a suchých jehel až po zhotovování vlastních rydel pro

Jaroslav Vodrážka, X3/3, 1964

linoryt z drátů od deštníků. Ukazoval nám také monografie výtvarných umělců a seznamoval nás s jejich životem. Byla to pro nás úžasná škola.

Po absolvování výtvarné školy jsem úspěšně složil tři dny trvající zkoušku na AVU v Praze. Bylo to v roce 1955. První tři roky jsem navštěvoval ateliér **Antonína Pelce**, který se stal profesorem snad pro své politické zásluhy, ale měli jsme ho rádi. Byl

světoběžníkem z donucení, po útěku před nacisty procestoval celý svět. K nám byl přívětivý a pamatuji si, že když jsme pořádali večírek, vždy nám přispěl určitým ob-

Já mám, milá paní, trápení! Já, když chci svého fakana večer najít, tak musím všechny ty okolní fakany umejt, abych toho svého poznala!
Antonín Pelc, P7, 1933.
Kvítko z čertovy zahrádky R. VIII, č. 40.

nosem na pohoštění a víno. Sami jsme byli tehdy zcela bez peněz. Teprve mnohem později jsem ocenil jeho malbu a kresbu, která byla lapidární a v mnohém zcela odlišná. Na jeho popud jsem se pokusil ilustrovat vybrané ruské literární klasiky Turgeněva, Tolstého, Dostojevského a další. Po šesti semestrech jsem pokračoval ve studiu ve škole figurální malby profesora **Miloslava Holého**. Ten se o své žáky dobře staral. Každému z nich pomohl, ať už k získání stipendia, asistentury či aspirantury. Já osobně jsem ho poznal také

jako velkého sběratele. Ve své nevelké vile v Praze na Ořechovce měl vytříbenou kolekci kvalitních maleb českých i zahraničních umělců.

Příchodem **Karla Součka**, který profesora Holého po jeho odchodu do důchodu nahradil, začalo nové období mé rané tvorby – má paleta byla přeladěna do modravých a šedavých tónů. Motivy jsem nacházel na Starém Městě pražském, v jehož v-

Rastislav Michal, P7, 1963,
ilustrace Anna Kareninová

kladních skříních se zrcadlily figury nebo se odrážela světla neonů. Po několika letech mi Karel Souček zahajoval výstavu v tehdy prestižní galerii Fronta ve Spálené ulici. Na závěr svého vzpomínání jsem si ponechal čtyři české umělce, kteří mně byli posilou v určitém období mé výtvarné práce.

František Muzika

S Františkem Muzikou jsem se poprvé setkal v roce 1959. Tehdy jsem chodil na UMPRUM za panem Vejvodou, tiskařem v litografické dílně, aby mi poradil při tisku. Později jsem Františka Muziku poprosil, zda by mi mohl občas zkorigovat mé studie a kresby k románu Anna Kareninová – vyhrál jsem totiž soutěž na ilustrování tohoto světově proslulého díla L. N. Tolstého pro nakladatelství Svět sovětů. Muzika souhlasil a pravidelně mi pak sděloval své připomínky a názory na mou práci. Má kresba, tak nepodobná ostatním žákům jeho školy, se mu líbila. Ještě jednu knížku mi pomáhal upravovat, byla to povídka Včelka od Anatola France. Vytvořil jsem k této pohádce

Jan Bauch, X3, 1978

řadu litografií tištěných panem Vejvodou. Tak jsem se vlastně stal jakýmsi soukromým žákem Františka Muziky. Jednou mě dokonce navštívil doma. Také jsem ho vezl

z UMPRUM k němu domů do Vladislavovy ulice, a to svým autem Praga Super Piccolo.

Jan Bauch

Jana Baucha jsem obdivoval jako velkého malíře i jako někdejšího přítele Rudolfa Kremličky. V jeho ateliéru jsem nakreslil několik kreseb, podle nichž jsem pak namaloval jeho portrét. Ten byl později zakoupen do Národní galerie v Praze. Při přátelských setkáních v mém ateliéru v Pařížské ulici 11 (kde dříve tvořil malíř Jan Trampota) jsem mu v malém nákladu, na vlastním litografickém lisu, vytiskl několik jeho exhibis, novoročenek i volnou grafiku. Hovořili jsme spolu o tom, kam se současné umění ubírá, i o konkrétních

Zdeněk Sklenář, L1/3, 1971

umělcích, které jsme měli oba rádi – například o Marinu Marinim či Albertu Giacomettim. Byla to krásná setkání.

Zdeněk Sklenář

Mistr chodil na obědy do jídelny Svazu novinářů v Pařížské ulici. Tam kraloval vrchní

pan Kobylák, který rovněž zval na obědy Františka Tichého, Karla Vacu a další umělce. Zdeněk Sklenář měl rád bažanta na různé způsoby. Každý kuchař ví, jak obtížné je zbavit bažanta peří. I já jsem tam

Rastislav Michal, C3, 2007

chodil na obědy, které jsem dostával zdarma. Proč? Zapůjčil jsem totiž na výzdobu jídelny několik svých obrazů a grafik. Proto to privilegium.

Zdeňku Sklenářovi jsem také namaloval portrét – v pozadí je plakát z výstavy Pabla Picassa, který visel v jeho ateliéru na Smetanově nábřeží. Líbily se mi Sklenářovy obrazy malované po jeho návratu z Číny, kterými nám přiblížil čínskou kulturu i písmo, do té doby nám nepřiliš známé.

Otakar Kubín – Coubine

Tento malíř světového jména i věhlasu se počátkem padesátých let vrátil z Francie,

kde žil nepřetržitě bezmála čtyřicet let, zpět do vlasti, do tehdejšího komunistického Československa. Snad se chtěl stát i profesorem na AVU, škole nabídl studijní pobyty žáků na svém hradu Caseneuve v Provinci. Komunistická diktatura a snad i příznačná česká žárlivost způsobily, že se pedagogem nikdy nestal a vrátil se zpět do Francie. V Praze bydlel ve Viklefově ulici na Žižkově, kde jsem ho navštívil. Učil jsem se tehdy francouzsky a jeho paní byla ráda, že si může s mladým českým malířem popovídat. Mnohem později, v roce 1975, jsem navštívil provensálské Simiane-la-Rotonde, kde manželé bydleli. Získal jsem tehdy od francouzské vlády stipendium ke studiu ve Francii.

Všechna tato osobní setkávání s význačnými umělci mi pomáhala přežít tehdejší dobu. Jejich osudy byly pro mě poučením, jak si zachovat uměleckou nezávislost a kontinuálně pracovat na vlastním programu malby.

Rastislav Michal, v Praze 26. 5. 2021

GÜNTER HUIJBER SLAVIL

Dne 20. května 2021 oslavil své 55. narozeniny výtvarník Günter Hujber, jehož exlibris jsou mezi sběrateli oblíbená a rádi je vyměňují a zařazují do svých sbírek. K tvorbě exlibris jej přivedl jeho kamarád a kolega-výtvarník Jaroslav Minář. První Günterovo exlibris je z roku 2008 a do května tohoto roku jich zhotovil 217. Vytvořil též několik grafických cyklů (celkem 107 volných grafik včetně bibliofilii); v současné době pracuje na bibliofilii *Labyrinth světa a ráj srdce*. Kromě výtvarné tvorby se rád pohybuje v hudebním prostředí (několik alternativních hudebně vizuálních projektů). Je též autorem čtyř básnických sbírek.

Ke Günterově tvorbě se odborně vyjádřil kurátor jeho díla v Eagle Gallery, pan Lukáš Koval z Loštic, v následujícím článku.

Alois Sassmann

Günter Hujber, C2+C3+C4, 2018

Poprvé jsem se s Günterem Hujberem setkal před třemi lety na půdě Eagle Gallery, která schraňuje jeho kompletní grafické dílo. Díky tomu jsem je také mohl poznat v dosavadní úplnosti. Tvoří je v první řadě exlibris, dále pak ilustrace a volná grafika. Ústředním tématem prvně zmiňované skupiny je ženská figura v pózách přecházejících od cudného náznaku k dráždivé otevřenosti. Doplní ji sporadicky se vyskytující mužské akty, portréty a zvířata. Ikonografický slovník těchto prací dotváří řada solitérních, či opakovaně se vyskytujících symbolů a znaků. To vše je uzavřeno v často neutrálním prostoru vymezeném svérázně ohraničenou plochou matrice a vytváří jakousi kvazi surrealistickou, symbolist-

ní melanž. Výjimkou z tohoto pravidla je aktuální cyklus *Pocťa Franzi Bayrosovi*. Erotický náboj těchto exlibris je s ohledem na Bayrosovu osobnost doveden až do krajně dekadentní polohy, prostor je konkretizován a simuluje budoárovou atmosféru fin de siècle. Díky své stylové inklinaci, nikoli však kategorické, se Günter nemohl minout s Kafkou a Poem. Vznikly tak bibliofilie *Proměna*, *Jáma a kyvadlo* či *Havran*. Další výzvou byla Erbenova *Kytice*. V ní rozvíjí princip přítomný už v ilustracích k *Havranovi*. Tisková plocha je ztuhnutá amorfní strukturou, která funguje jako jakási bordura. Zdánlivě odkazuje k dekorativnosti ilustrací prvních dvou dekád 20. století. Na rozdíl od nich se ale tyto améby prolínají s tu-

Günter Hujber, C2+C3+C4, 2019

šeným prostorem děje a svou tvarovou neuchopitelností podtrhují jeho zneklidňující, až tísnivou atmosféru. Krom toho přispívají k aktualizaci sdělení.

To už není včleněno jen do představovaného minulého času, ale organicky se snoubí s něčím trvalým, ba podprahovým, co funguje téměř mechanicky. Čerstvou realizací jsou ilustrace k Apollinairovu *Bestiáři*, ve kterých se snoubí to nejlepší z autorovy dosavadní tvůrčí zkušenosti. U všech bibliofilů velmi dbá na podobu knižní vazby, která sama je mu uměleckým dílem. Z volných grafik

řemeslnou dokonalost si žádá meditativní vydechnutí. Ovšem ani jeho časté úniky do přírody nejsou prostě uměleckého způsobu vnímání a další tvorby. Vznikají působivé fotografie, jejichž témata balancují na subtilní linii mezi ryzí přírodou a tím, co již poznamenala ruka člověka. Roste tak zásoba vizuálních elementů, které mohou být včleněny do dalších grafických prací. Tak mu nakonec zbývá

Günter Hujber, C2+C4, 2020

stojí jistě za připomenutí recentní hommage Vladimíru Boudníkovi, který hraje v rámci Günterovy tvorby jednu z klíčových úloh. Vedle zmiňovaných prací, doplněných o různé okazionalismy, jako jsou například pamětní listy, či svatební oznámení, se věnuje také malbě. I zde úročí svůj smysl pro technickou bravuru, až obsedantní drobnopisnost a vytříbený humor. Kombinuje techniky, recykluje elementy svých grafik, pohybuje se na pomezí koláže a asambláže, zasahuje do nich akrylovými barvami a jako razítka otiskuje různé předměty. Fyzická náročnost jeho originální techniky – tečkované suché jehly – opřená o smysl pro

Günter Hujber, C2+C4, 2018

jen jeho tichý souputník králik Fester a milovaná hudba, která mu umožní osvobodit se od nutkavého diktátu obrazivosti a ve svých experimentech ho nechá chvíli volně poletovat. Tak, jak kdysi napsal v jedné ze svých básní: (...) Chci se prolétnout
Letět a nikdy nepřistát
Leč díky zlámaným křídům
Narážím do zdi nepochopení (...)
Nezbývá než Günterovi popřát, aby takových nárazů bylo co nejméně.

Lukáš Koval, kurátor Eagle Gallery

JAROSLAV UIBERLAY

– samorost z kraje pod Zvičinou

100 let od narození a 30 let od smrti osobitého malíře a grafika.

Jaroslav Uiberlay, L1/4, 1981

Jaroslav Uiberlay se narodil 27. 6. 1921 v Jičíně a zemřel 5. 2. 1991 v Praze.

Pohnuté životní osudy ho pronásledovaly jak v dětství, tak později i v manželství. V raném mládí mu zemřeli oba rodiče a záhy i prarodiče. Ujal se ho strýc v Mladé Boleslavi, zde se i vzdělával.

Po absolvování reálky odešel studovat kreslení a deskriptivu na ČVUT do Prahy k profesoru O. Blažičkovi, ale v prvním roce po uzavření vysokých škol nacisty v r. 1939 byl přinucen k návratu do rodného Jičina a vyučil se zde knihkupcem. Záliba v kreslení a malování ho ještě za okupace v roce 1943 přitáhla zpět do Prahy, kde si našel uplatnění v kresleném filmu jako **kolorista**. Ve svých vzpomínkách líčil, jak za pražského povstání vnímal „na barikádě při náhlé přestřelce nepřijemné bzučení odražených střel“.

Po osvobození pokračoval v přerušném studiu kresby, tentokrát krátce u prof. M. Salcmana. Své akademické vzdělání završil v letech 1946–1950 na AVU v ateliéru

Jaroslav Uiberlay, L1/4, 1981

prof. V. Rady a M. Holého. U prof. V. Poláška ještě soukromě vystudoval kresbu aktu.

Svou první kresbu veřejně vystavil už v r. 1940, ale v Praze oficiálně jako host SVU Mánes až v r. 1943. Jako řádný člen se prezentoval výběrem prací na **Výstavě mladých** v Mánesu r. 1953. Grafikou se zabýval až od roku 1952. První samostatnou výstavu obrazů měl v Praze v roce 1957. Vstoupil i do Umělecké besedy a v letech 1959–1960 byl členem tvůrčí skupiny Experiment. Málo se ví, že byl přijat do recesistického klubu **Paleta vlasti**, který založili roku 1962 někdejší absolventi AVU v Praze jako pánský amatérský hokejový tým. Z **Ligy gentlemanů**, původně sportovního seskupení asi desítky kumštýřů-kamarádů, se později rozvinulo dadaistické umělecké společenství, pořadající

rozmanité happeningy, perzifláže, plesy a divadelní představení.

Trvale se usídlil v Průhonicích kousek za Prahou v areálu bývalého panství hraběte Sylva-Tarouca, kde řadu let žil s manželkou a dvěma syny. **Svůj ateliér měl**

Jaroslav Uiberlay, L1/4, 1981

ve věži průhonického zámku s neobvyčejnými výhledy do botanického parku a dendrologicky vyhlášené zahrady. Jako znamenitý krajinář toho dovedl náležitě využít. V obci se zapojil jako výtvarník, herec a režisér ochotnických představení v Osvětové besedě. Místní ochotníci vzpomínají, jak si Slávek Uiberlay coby režisér hry Petera Karvaše *Meteor* v roce 1960 rval vlasy z hlavy, protože mu při premiéře nevyšel režijní záměr ukončit představení úryvkem z Beethovenovy 9. symfonie, když došlo k elektrickému zkratu.

Jako sportovec v zimě hrál s místními amatéry **na Podzámeckém rybníce** hokej a na jaře se svými syny Martinem a Janem sjížděl rozvodněný **Botič**.

V Kronice obce Průhonice na str. 177

kronikář Jiří Kopecký píše: „Na Uiberlaye mám dobré vzpomínky. Když režíroval toho Karvaše, chodili jsme do jeho ateliéru a tam jsme to zkoušeli. Zažili jsme tam spoustu příjemných večerů. Svým způsobem byl originál. Byl vždycky svůj, nepodléhal nikomu a ničemu. Jednou jsem byl na jeho výstavě v Praze. Jeho obrazy nebyly pro širokou veřejnost esteticky příliš lákavé, přesto měly v sobě takový určitý náboj – zvládal jak figurativní umění, tak krajinu. Byl skromný, tichý, klidný.

Jaroslav Uiberlay, L1/3, 1982

Jeho paní byla také velmi sympatická. Kdysi byla v operním souboru Národního divadla. Když si ho vzala a přišly děti, tak se své profesionální dráhy vzdala. On nebyl zrovna dvakrát praktický, ale ona držela rodinu pohromadě. Velkými přáteli byli s Františkem Blažkem, vlastně asi přes společné zájmy v malířství.“

Nu a pak přišly osudové **rodinné tragédie**, které musely těžce poznamenat citlivou

duši umělce a patrně byly hlavní příčinou jeho odchodu s nešťastnou manželkou do vzdáleného **Želejova** v Českém ráji. Nejprve se synu Janovi, nadanému sochaři, nevyvedlo manželství a zvolil si dobrovolnou smrt. Starší syn Martin, rovněž ženatý, jej následoval. Také on si sáhl na život. Zapadlá vesnička Želejov na samé výspě jičínského okresu má jen tři desítky obyvatel. Pyšní se starodávnou velkolistou lípou na návsi, která prý pamatuje Žižku. Za malým rybníčkem vyčnívá roubené stavení

Jaroslav Uiberlay, L1/3, 1982

čp. 4 s dřevěnou zvoničkou a ovocným stromovím, pod kterým najdeme včelí úly. Tady v prostém venkovském prostředí Slávek žil a tvořil, uprostřed konejšivé přírody. Měl k ní hluboký vztah, stejně ke zvířatům. Nebyl samotářem. Přicházeli k němu „pobejt“ jak staří přátelé J. Franta, V. Heřman, F. Dvořák, tak výtvarníci Pavel

Sukdolák, Vladimír Komárek, Josef Jíra, Josef Kábrt a mnoho dalších. Sobotečtí „zdeřlanci“ v čele s Karlem Samšiňákem, Jurou Demlem, Zdeňkem Mlčochem, Alenou Antonovou a Janem Kavanem ho přijali mezi sebe. Na posezeních v Šolcově statku v rámci festivalu *Šrámkova Sobotka* mu bylo dobře. Měl tu v dub-

Jaroslav Uiberlay, L1/4, 1982

nu a květnu r. 1980 výstavu kreseb. O rok později mu k jeho 60. narozeninám vydali přátelé V. Mikule, K. Samšiňák a J. Vitáček skromný, ale dojemný sborníček s názvem *Želejov*. Zde se mu vyznávají nejbližší umělci ze svého přátelství a obdivu k jeho tvorbě. Vytvořil 167 exlibris, desítky novoroček, řadu přání a oznámení. Jsou to vesměs litografie, občas kolorované křídou, a suché jehly. Jeho hlubotiskové opusy mají někdy ponurý až tísnivý ráz. Jeho grafika je mi bližší než obrazy. Má komorní rozměry, dokáže zachytit ve zkratce a symbolech krásu okamžiku obyčejného bytí, dává pocit jistoty a klidu. Dominuje apoteóza stromu. V. Komárek o něm napsal: „Je mnoho věcí, které bych od něj chtěl odkoukat. Je pravda, že se to nedá. Připadám si před ním jako zkažený civilizací. Svázaný konvencemi. Nedokážu být svobodný jako on. Svoboda chce velkou obětí. Vzdát se mnohého pohodlného. Slá-

vek Uiberlay je volnost sama. Volnost nad časem. Netouží po medailích tohoto světa. Žije pro život. Je to jediná moudrost. Protože všechno ostatní nemá smysl.“

Jaroslav Uiberlay, L1/3, 1978

U příležitosti letošních kulatých výročí Jaroslava Uiberlaye připravilo Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou retrospektivní výstavu s názvem *Jaroslav Uiberlay (1921–1991) / Poezie stromů*. Z celoživotní tvorby byla nejvíc zastoupena krajinomalba a zátiší. Od 15. května do 20. června 2021 tu byly k vidění motivy z jeho oblíbených míst v Průhonících a Želejově, vystavené na kontrastech světla a hmoty. Vedle toho byly k nahlédnutí desítky kreseb a grafik, převážně exlibris. Výstava se uskutečnila v součinnosti s Regionálním muzeem a galerií v Jičíně a ve spolupráci s rodinou Mistra, když řadu exponátů zapůjčili vnuci Jan a Jiří a snacha Blažena Uiberlayová.

Jiří Ort

Maluješ obrazy o potřebě štěstí

(Slávkovi Uiberlayovi Jura Demel.)

Je ticho včel a listů.
Kořeny objímají zem, po níž chodíme.
Větve střeží klid pod bílým štítem.
Nad zápražím domu se ozval pes.
Strom voní dřevem krovu.
Opřen o sílu pně,
maluješ obraz lásky,
obraz touhy po jistotě.
Korunou prosvítá jas domova.
Je ticho včel a listů.

DÍLO JUBILANTA JIŘÍHO ANTONÍNA ŠVENGSBÍRA (1921–1983)

J. A. Švengsbír, foto Jiří Suchomel, 1959

Je potěšením psát o líbezném a optimistickém tvorbě ve znamení hesla *Sol lucet omnibus*. Dovolte mi proto, abych navázal na svůj článek v Knižní značce 2/2016 napsaný k nedožitým devadesátým pátým narozeninám tohoto všestranného a nadaného umělce.

Připomeňme si pouze, že se Jiří A. Švengsbír narodil před sto lety 19. 4. 1921 ve Vokovicích, tehdy ještě samostatné obci na okraji Prahy. Za Karla IV. tu byly vinice. Ještě ve 20. letech minulého století měly Vokovice venkovský ráz. Švengsbírovi bydleli poblíž Jenerálky; otec si pořídil velkou ptačí voliéru a v bytě zněly nejen hlasy opeřenců, ale i radostný zpěv tatínka. Za náměty prvních dětských kreseb chodil Jiří do Divočké Šárky.

J. A. Švengsbír, *Vzpomínka na Turecko, C1/3, 1968*

Původně se měl stát řezníkem, ale když se moc bránil, táta s ním zašel za psychologem-poradcem pro volbu povolání a milý chlapec podstoupil psychotechnickou zkoušku. Ukázalo se, že má mimořádné dispozice k činnostem hodináře, cizeléra, zlatníka, šperkaře, rytce skla či kovů, malíře porcelánu, kresliče map aj. Testy ukázaly předpoklady a nadání pro zmíněná povolání vyžadující preciznost, trpělivost, zručnost a jemnost v práci. Šel tedy do učení do Bäckeroва ryteckého ústavu na Smíchově.

Po vyučení pracoval u různých malých firem, kde se seznámil se zdobením puďřenek, výrobou ražených plastických nálepek, ornamentů na ručních zbraních, odznaků a medailí. Krátkou dobu pracoval i v Zeměpisném ústavu jako kreslič

map. Mladistvé okouzlení krásou pražských paláců, portálů, domovních znamení, věží chrámů a klášterů, soch, mostů a náměstí mu zůstalo po celý život.

J. A. Švengsbír, *Poseidon, C1/3, 1972*

Koncem 40. let se věnoval studiu grafiky na UMPRUM v Praze u prof. Antonína Strnadela. Předložil závěrečnou práci *Dílo Václava Hollara* a studium ukončil s vyznamenáním.

Podle soupisu zpracovaného V. Bujárkem a Ing. L. Rubášem (SSPE 1992) vytvořil 322 exlibris, přibližně 300 novoročenek, ilustroval více než 30 knih a vyryl 250 poštovních známek. Za exlibris získal řadu ocenění: 1963 Cannes, 1965 Paříž, 1966 Olomouc, 1968 a 1978 Praha.

Ve své sbírce mám několik originálů jeho kreseb, mědiryty, oceloryty, rytiny v zinku a pozvánky pro Švengsbír-Club a navazující Fillart-Club z 50. až 70. let minulého století. Také obálky prvního dne (FDC) z nových emisí jeho poštovních známek a podepsané katalogy z vernisáží výstav. Švengsbír patří mezi největší tvůrce v oblasti miniaturních ocelorytin, grafických pragensí a vedut. Mezi českými rytci drží prvenství v přepisu slavných uměleckých děl na poštovní známku

ve vícebarevném tisku; např. Tizianův obraz Toalety mladé ženy. Vznik slavného cyklu Sto a jeden pohled na Prahu 1967–1971 je zachycen v dokumentárním filmu *Zlatá Praha Jiřího Švengsbíra*. Vzpomínám na **dvě osobní setkání**: první v podkrkonošském muzeu v Nové Pace v roce 1964 a druhé v jeho Holešovickém bytě v roce 1981.

J. A. Švengsbír, L1/5

Mezi jeho lásky kromě Prahy patřila totiž, možná překvapivě, **Nová Paka**. Město ho zcela okouzlo svou polohou v podhůří Krkonoše a v sousedství Českého ráje. Zde se uskutečnila jeho **první samostatná výstava** v prosinci roku **1953**. Rád se sem vracel: novopáčtí filatelisté a ředitel muzea Miroslav Bařina mu uspořádali další tři výstavy – v r. 1960 v kulturním domě, v r. 1964 v Suchardově domě (kde jsme se blíže seznámili) a jubilejní po dvaceti letech v r. 1973 opět v muzeu. V předmluvě prvního katalogu prof. Karle Štika (v té době 1953–1955 předseda SČUG Hollar) napsal: „Když za okupace v r. 1943 navštívil mou novopackou dílnu mladičkový adept Jiří Švengsbír se svými ukázkami tvorby a pochlubil se troufalými pokusy v rytině, podezíral jsem ho z předčasné technické a slohové chtěnosti. Vždyť mědirytina a oceloryti-

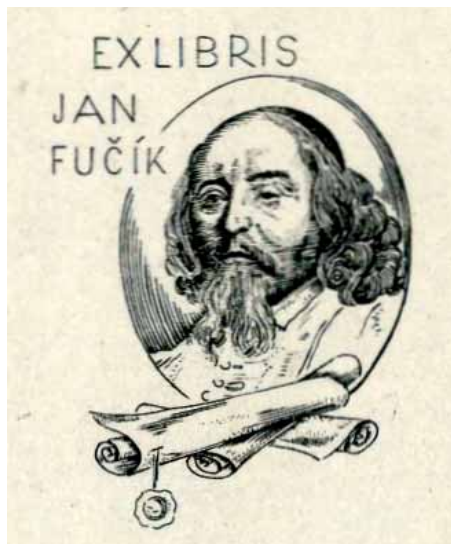
na – nejklassičtější způsob grafické řeči, je přeci logickým vyvrcholením dlouhého zrání umělce, spíše než počáteční první květ, který teprve slibuje plod. Tušil jsem však, že se tu přihlásil o slovo opravdový talent s některými rysy individuality a slibem osobitého grafického slohu.“ Rád se proto ujal úvodního slova na vernisáži jako umělcův patron. Řekl tam prorockou větu: „Desetiletí pilné grafické práce Jiřího Švengsbíra potvrzuje naše někdejší naděje v jeho rytecký talent a opravňuje k nadějím dalším a výše zaměřeným.“

J. A. Švengsbír, C2, 1953

Má druhá návštěva v ateliéru nad střechami holešovických činžáků v r. 1981 předcházela o pár měsíců pozdějšímu pozvání k Cyrilu Boudovi do půvabného domečku pod Petřínem. Oba umělci se samozřejmě dobře znali a vzájemně se velmi uznávali. Švengsbír mne navedl, abych se u C. Boudy zajímal, jak získal originál slavné mědirytiny Václava Holla-

ra *Dobrá kočka, která nemlsá*, která visela v jeho ateliéru na stěně vedle dveří. Jiří byl velký obdivovatel a propagátor odkazu Václava Hollara, ale inspiraci nacházel také v grafice A. Dürera, H. Holbeina, J. Ingrese a H. Matisse. Léta usiloval spolu se Švengsbír-Clubem a Fillart-Clubem o postavení Hollarovy sochy v Praze.

J. A. Švengsbír, C1, 1944

Nemáme ji dodnes! Nedočkal se ani osazení desky a busty od Jana Hendrycha na rodném domě č. 13 v Soukenické ulici v Praze v r. 1999.

J. A. Švengsbír se zúčastňoval společenského života ve velké míře. Ve Švengsbír-Clubu, založeném v r. 1971, se šlo mnoho divadelních umělců, vědců, novinářů a sportovců (zejména šermířů) – šermu se J. A. Švengsbír vedle boxu též věnoval. Na tento klub navázal Fillart-Club, jehož členy byli pražští vyznavači filatelie a umění. Předsedou klubu byl významný filatelista Karel Basika a jedním ze zakladatelů byl i J. A. Švengsbír.

Členy byli např. Milan Friedl, Eduard Kout, prof. RNDr. V. Pačes, Václav Voska a další. Hosty byly další významné osobnosti jako M. Glázrová, E. Haken, M. Horníček a další.

Na desítkách rytin a známkách je vyznačen jeho životní symbol radosti – **zlaté slunce** se zářícími paprsky. Rytiny mají v sobě silný náboj poezie a jejich barva vytváří hravost s náznakem hudebnosti. Zdařile to vystihl umělecký kritik dr. Jar. Pečírka: „Je něco podobného mezi Mozartovou muzikou a Švengsbírovými grafickými listy, protože obojí je stejně precizní, křehké, radostné a s velmi optimistickým projevem.“

Mistr zemřel příliš brzy – ve věku nedožitých 62 let 3. března 1983; přesto nám zanechal vynikající grafické dílo.

Jiří Ort

Literatura:

SIBLÍK, J. *Jiří Švengsbír. Soupis grafického díla od roku 1938 do roku 1961*. Praha: Hollar, 1961.

LÉBLOVÁ, D. *Rozhovor s Jiřím Švengsbírem*, Panorama č. 1, 1977. Praha.

BUJÁREK, V., RUBÁŠ, L. *Jiří Antonín Švengsbír. Soupis exlibris*. Praha: SSPE, 1992.

PROKOP, I., RUBÁŠ, L. *List Slovníku tvůrců exlibris. Jiří A. Švengsbír*. Praha: SSPE, 1997.

PROKOP, I. *Zlatá Praha Jiřího Švengsbíra*. Knižní značka 1/2003.

RÖSSLER, I. *Sol lucet omnibus*. Pozitivní noviny, 28. 1. 2010.

ORT, J. *Nezapomenutelná návštěva v ateliéru*. Knižní značka 2/2016.

**UČ SE, SYNU, MOUDRÝM BÝTI!
Školní motivy ve sbírce exlibris
Knihovny Národního muzea**

Letos v březnu, konkrétně 28. března 2021, jsme si připomněli 429 let od narození učitele národů Jana Amose Komenského. V tomto roce se nacházíme uprostřed tříletých národních oslav: 430 let od narození a 350 let od úmrtí J. A. Komenského. Původně plánovaný bohatý program oslav se přesunul do virtuálního světa (více na comenius350.cz). Do oslav svým dílem přispělo i Národní muzeum. Už v roce 2019 uspořádala Knihovna Národního muzea výstavu *Uč se moudrým býti! Orbis pictus v běhu věků*. Na portále www.eSbírky.cz pak naleznete virtuální výstavu *Do školy!* představující historické fotografie, školní modely

a pomůcky. **Nově** jsme pro badatele na stejném portálu zveřejnili unikátní Josefa Váchala *Orbis pictus*, aneb Doplnky k Jana Amosa Komenského Světu v obrazích s 60 hesly doplněnými dřevorytovými ilustracemi autora.

Michael Florian, X2, 1963

Josef Hodek, X2, 1951

Dalším příspěvkem k oslavám je toto stručné pojednání o školních motivech na exlibris ve sbírce Knihovny Národního muzea. Odhlédneme-li od obecných motivů čtoucích či studujících dívek a chlapců a od zátiší s knihami, pak se škola, vyučování a školní prostředí na exlibris vyskytují poměrně vzácně. Kupudivu ani v kolekci exlibris vytvořených Oskarem Fialou pro pražské obecné školy nenalezneme školní motivy, snad kromě omen nomen exlibris pro *Obecnou školu v Kobylisích*, kde na otevřené knize–učebnici odpočívá luční koník.

V rozsáhlých sbírkách Knihovny Národního muzea jsem mezi zpracovanými sbírkovými předměty objevila prozatím přes tři desítky knižních značek se školními motivy. Všechna exlibris se dají rozčlenit přibližně do dvou okruhů. První okruh

vy ze školního prostředí – třídu, zkušeni u tabule, trest a školní výlet vyryl do dřeva Josef Váchal na exlibris pro Vincence Pauluse v roce 1922. Žáčky s pomůckami použil Antonín Burka na exlibris pro Hanku (dřevoryt, 1935), Jaroslav Vodrážka

Jaroslav Vodrážka, P1, 1943

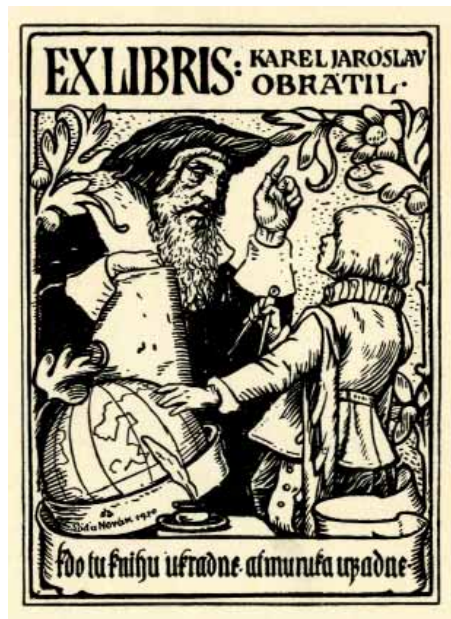

Vojtěch Šašek, X2, 1932

zahrnuje přímo scény z výuky a školních lavic. Pohledy do třídy najdeme například na exlibris Jaro Berana pro Antonína Kodeše (dřevoryt, 1929) a děti kolem paní učitelky na exlibris Josefa Hodka pro učitelku Miladu Hiršovou (dřevoryt, 1951). Žáčka píšícího na tabuli abecedu zobrazil Karel Müller pro V. Frice (litografie, 1944). Dříve běžně praktikované trestání žáků rákoskou nalezneme na exlibris Jaro Berana pro Antonína Kodeše (zinkografie, 1928) nebo na exlibris Adolfa Kašpara pro K. J. Obrátla (lept, 1920). Hned čtyři moti-

pro Obecnou školu ve Svatém Janu pod Skalou (zinkografie, 1943) a žáčka, kresbu od Mikoláše Alše, využil na svém exlibris Vojtěch Minařík v roce 1942. Omen nomen exlibris se žákem jdoucím ve vánici vytvořil Josef Hanzl pro Františka Žáka (zinkografie, před r. 1932). Školní sexuální výchovu vyobrazil Vojtěch Šašek na dřevorytovém exlibris z r. 1932 pro K. J. Obrátla jako odkaz na jeho badatelské zájmy. Intenzivní „nalejšvárnu“ si nechal na knižní značku vyobrazit Josef Hladký Láďou Novákem na zinkografii z roku 1919.

Láďa Novák vytvořil ještě jednu knižní značku se školním motivem, která nás přenesle do dalšího okruhu, a tím jsou podobizny J. A. Komenského. Zmíněné zinkografické exlibris L. Nováka pro K. J. Obrátla z roku 1920 je docela zajímavé. V soupise exlibris L. Nováka je motiv popsán jako *Kantor učí žáka zeměpisu*, avšak paní Mgr. Helena

Ladislav Novák, P1, 1920

Kovářová z Muzea Komenského v Přerově, zabývající se ikonografií J. A. Komenského, onoho „kantara“ identifikovala jako J. A. Komenského a napsala k tomu: „Exlibris z roku 1920, které Láďa Novák vytvořil pro učitele a spisovatele Karla Jaroslava Obrátla, rozvíjí téma Komenského jako učitele. Podobizna Komenského se po staletí nemění a díky snadné identifikaci byla často používána jako symbol učitele a vzdělání. Novák využívá typické znaky (vousy, vážný výraz, tmavý plášť s výrazným límcem), modifikuje pouze typickou pokrývku hlavy do méně

obvyklé podoby. Také oděv žáka odkazuje k době Komenského života (renesanční okruží), kdy kabátec je podobný předložce M. Alše. Komenský byl nejprve zobrazován v duchu jeho dochovaných portrétů, tedy jako **učenec**. V druhé polovině 19. století se

Karel Němec, X2/2, 1923

začaly objevovat nové typy jeho podobizen, které tematizovaly vnímání jeho osobnosti v různých polohách. Popularizace pedagogického díla Komenského, zájem o ně ze strany učitelů a jejich profesních organizací vyústil v rozhodnutí postavit v Přerově jeho pomník. Sochař Tomáš Seidan pro něj navrhl sochu, kde je Komenský poprvé zobrazen jako **učitel se žákem**. Pomník byl slavnostně odhalen roku 1874.“

Dá se snad říct, že podobizny J. A. Komenského jako učence využívají na exlibris hlavně školy a další vzdělávací instituce. Srovnej například exlibris Knihovny University Komenského Bratislava (V. Maisner, dřevoryt, 1920), exlibris Společnosti českého musea pedagogického v Praze (nezjiš-

H. A. Berger, L1, 1918

těný autor, dřevoryt, nedatováno), exlibris Musejní knihovny Uh. Brod (J. Beneš, zinkografie, nedatováno). Zajímavé jsou portréty J. A. Komenského na dvou exlibris pro univerzálního majitele, které vydal Bolzanův Sam. sirotčinec učitelů. Autorem prvního exlibris, nezvykle zobrazujícího celou postavu J. A. Komenského, je A. Brunner (zinkografie, 1910) a autorem druhého exlibris s klasicky pojatým poprsím J. A. Komenského je O. Štáfl (zinkografie, 1912). Podobizny J. A. Komenského jsem ale našla i na dvou exlibris pro soukromé osoby – pro Felixe Talpu s bustou a odkazem na Komenského Didaktiku od D. Tůmy (zinkografie, 1928) a pak na ocelorytině z roku 1944 - exlibris pro Jana Fučíka od J. Švengsbíra.

Trochu mimo oba okruhy stojí exlibris učitelů, která však nemusejí mít nutně školní náměty. Příkladem je omen nomen exlibris H. A. Bergra pro učitele Josefa Čápa (litogra-

fie, 1918) nebo mnoho exlibris vytvořených na jméno ředitele K. J. Obrátila, na nichž školní motivy najdeme jen na minimu z nich. Dále by se ke školním motivům daly s přivřením očí zařadit knižní značky zobrazující samotnou budovu školy – například exlibris Obchodní akademie král. města Plzně od H. Zápala (zinkografie, nedatováno) nebo knižní značka Dívčí odborné školy rodinné a živnostenské v Mladé Boleslavi, jejíž autorkou je L. Bolahová-Brožová (zinkografie, 1926).

Zajímavým doplňkem k celému tématu školních motivů na exlibris jsou tři knižní značky s didaktickými legendami nabádajícími k opatrnosti při zacházení s knihou nebo přímo citující J. A. Komenského: typografické exlibris A. Chvály pro J. H. Štěrbu s nápisem „*Pojď sem[,] synu, uč se moudrým býti*“ (ze souboru Typografická exlibris A. Chvály z roku 1944), zinkograficko-typografické exlibris nezjištěného autora pro Knihovnu Akademického spolku Budivoj s výzvou „*Šetřete knih! Pověz mi[,] jak zacházíš [s] dobrou knihou a já ti povím, jakým jsi...*“ a s obecně platným nápisem pro všechny čtenáře, nejen školáky a studenty, pro S. K. „*Otisky prstů patří do alba zločinců*“ (S. Klika, zinkografie, 1912).

Předkládaný přehled exlibris se školními motivy dochovanými ve fondu Knihovny Národního muzea není vyčerpávající a představuje jen letmý náhled do nepřilíš probádané tematiky. Téměř stranou například zůstalo pátrání po exlibris, jejichž objednateli byli učitelé, nepočítáme-li exlibris pro K. J. Obrátila. Rešerše proběhla pouze ve zpracované části fondu, která zahrnuje převážně exlibris vzniklá do 50. let 20. století tak, jak se dochovala v jednotlivých sbírkách z odkazů významných sběratelů Knihovně Národního muzea.

Martina Vyšehlidová

**ZE ZÁSUIEK ANTIKUIÁRIÁTŮ
KNIŽNÍ ZNAČKA OD VÁCLAUI RABASE**

Václav Rabas, P1, do roku 1947

V Knižní značce 1/2020 jsem seznámila čtenáře s neznámým exlibris s kresbou Toyen, které je doplněno přitiskem Z KNIHOVNY MUDRA MARIANA JELÍNKÁ A OLGY JELÍNKOVÉ. Nedávno jsem získala jinou uživatkovou knižní značku se zcela totožným přitiskem. Na tenkém papíru evidentně určeném ke vlepení do knihy je otištěna zinkografická reprodukce kresby ženy rozhazující květy, v levém dolním rohu je v kresbě signatura Rabas 47. Podařilo se mi prostřednictvím internetu nalézt původní zdroj, kresbu perem s názvem Rozsévačka, která je v nabídce Galerie Art Praha. Jejím autorem je národní umělec Václav Rabas (1885–1954).

Kresba byla pro exlibris zmenšena na zinkografický štoček na rozměr 70 × 57 mm, celkově (s přitiskem) je velikost 107 × 57 mm. Slavomil Vencel uvádí, že je od Václava Rabase evidováno pouze 7 exlibris (3 ipse sibi, 2 Rudl, 1 Petrlik a 1 SSPE), patrně vytvořených podle původního návrhu. Pátrala jsem také po objednateli obou exlibris, byl jím primář interny v Táboře MUDr. Marian Jelínek (1911–1997), který byl po linii své matky pravnukem spisovatelky Sofie Podlipské-Rottové. Na žádost Hany Benešové byl účastníkem lékařského konsilia v závěru života prezidenta E. Beneše v roce 1948. O jeho ženě Olze nejsou dostupné žádné informace.

Vzhledem ke shodnosti přitisku obou exlibris je pravděpodobné, že vznik obou značek, Toyen i Rabase, je možné podle datování Rabasovy Rozsévačky a definitivního odjezdu Toyen do Francie zařadit nejpozději do roku 1947.

Jana Parýzková

**ADAM SEBASTIAN HELCELET,
ATLETICKÝ VÍCEBOJAŘ, A EXLIBRIS**

V lednu letošního roku běžel televizní seriál o spisovatelce Boženě Němcové (1820–1862). Nesouhlas s vylíčením jejího údajného románku s Janem Helceletem (1813–1879) projevil v deníku Blesk (20. 1. 2021) Adam S. Helcelet, potomek známé brněnské kulturní rodiny. Každý, kdo se kdy zajímal o exlibris, se musel nutně setkat se jménem Mr. Ph. Mojmir Helcelet (1879–1959). Díky pochopení činovníků sportovního klubu, kde Bc. Adam Helcelet působí, jsem se mohl zeptat přímo tohoto prasynovce Mojmira Helceleta.

Málokterá soukromá sbírka exlibris najde svého pokračovatele v další gene-

raci. Víte, co se stalo se sbírkou Vašeho prastrýce Mojžíra Helcelety?

A. Helcelet: Jsem velice hrdý na to, že jsem Helcelet, pokračovatel tohoto jména. Díky Mojžírovi máme mnoho cenných a doložených informací, takže víme o našem rodu mnoho. Bez jeho hrdého zapálení bychom toho moc neznali.

Dobroslava Bilovská, L1, 1949

O jeho sbírce exlibris mi vyprávěl můj dědeček a říkal, že se Mojžírovi jednou sbírka exlibris ztratila, protože si ji někdo vypůjčil a už nevrátil, ale pokud sbírka stále existuje, tak bych byl rád. Dědeček mi také vyprávěl, že všichni Helceletové byli umělecky založení a měli vztah k umění. My jsme potomci Václava Helcelety, který byl bratrem Mojžíra a o rod se moc nezajímal. Avšak jeho syn, můj dědeček JUDr. Dušan Helcelet, byl opět hrdým nositelem tohoto jména a mimo svoji profesi nadšeným malířem.

Poznámka: Sbírkou Mojžíra Helcelety čí-

tala na 20 000 exlibris a 12 000 ostatních grafik a byla po částech rozprodána. Jednu její část zakoupila v 60. letech minulého století Moravská galerie a je digitálně zpracovaná. Další její část získal v r. 1963 Jan Benýšek (1910–1990) a je ve vlastnictví sběratele Zdeňka Benýška.

O Mojžíru Helceletovi je písemných podkladů dost, včetně rodokmenu rodu Helceletů. Mohl byste, prosím, čtenářům Knižní značky říci něco o Vašem životě?

A. Helcelet: Co se týká mě, narodil jsem se v Mladé Boleslavi, ale vyrostl jsem v malé vesničce u Turnova. Byl jsem

Karel Němec, X2/4, 1919

od malíčka vedený ke sportu jak ze strany otce, tak ze strany dědečka. Chodil jsem na sportovní základní školu zaměřenou na atletiku, a i když jsem zkoušel více sportů (basketbal, házená, fotbal), atletika zvítězila. V Turnově jsem se při-

hlásil na střední školu, na zdravotnické lyceum, ale do druhého ročníku jsem nastoupil už Praze. Oslovil mě totiž bývalý světový desetibojař Tomáš Dvořák, jestli bych u něj nechtěl trénovat. A tak jsem se v 16 letech ocitl v pražské Dukle. By-

Oldřich Karel, L1/6, 1944

dlel jsem šest let na vojenské ubytovně, v roce 2011 odmaturoval a vrhl jsem se plně na profesionální sport. Se sportem jsem objezdil téměř celý svět a mezi mé největší úspěchy patří stříbrná a bronzové umístění na mistrovství Evropy, dále pak páté a osmé místo na mistrovství světa a dvanácté místo na olympijských hrách v Riu. V roce 2018 se nám narodila dcera Evelin a zároveň jsem dokončil studium bakaláře na Metropolitní univerzitě v oboru humanitních studií. O rok později jsem si vzal maminku své dcery Denisu Rosolovou, také skvělou atletku,

za ženu a vznikla sportovní rodina. Nyní se pilně připravuji na olympijské hry v Tokiu a rád bych ještě pár let sportoval. Kromě profesionálního sportu vedu se svou ženou sportovní tábory pro děti, značně se rozrůstající, a předáváme své sportovní zkušenosti dalším talentům.

Zajímá jste se či byste měl zájem o exlibris?

A. Helcelet: Do podvědomí se mi exlibris dostalo jako chlapci, když jsem viděl v knížkách nalepený štítek Ex libris Dušan Helcelet. Dědeček, jako malíř, měl své jednoduché exlibris a každou pro něho důležitou knížku měl takto označenou.

Nechal byste si vytvořit exlibris na své jméno?

A. Helcelet: Samozřejmě i já bych velice rád měl svoje exlibris, ale nejprve bych musel mít představu, jaké bych chtěl a jaký umělec by ho měl vytvořit.

Měl byste zájem o podchycení sběratelské činnosti Mojžíra Helceleta na DVD? Samozřejmě ne celou jeho grafickou sbírku, ale alespoň sto čtyřicet exlibris na jeho jméno a na jména členů rodiny?

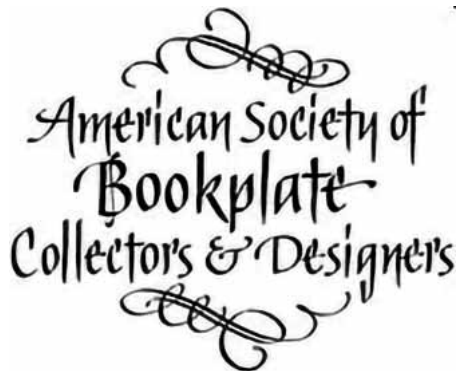
A. Helcelet: Pokud byste mi mohl v nějaké elektronické podobě poslat sběratelskou činnost Mojžíra, byl bych velice potěšen.

Za čtenáře Knižní značky se ptal Vladimír Pospíšil

Vladimír Pospíšil tímto prosí kolegyně a kolegy sběratele o pomoc při sestavování virtuálního souboru exlibris rodiny Helceletů a prosí grafiky o nabídku na exlibris pro Adama Helceleta, aby se mohlo jméno Helcelet po šedesáti letech znovu vrátit na knižní značku. vfpospisil@volny.cz, mobil 790 343 449.

The American Society of Bookplate Collectors & Designers invites you to our Centennial Celebration and World Congress! September 11th–18th, 2022 Jack London Square on San Francisco Bay, Oakland, California

Americká společnost sběratelů a designérů exlibris Vás zve na svou stoletou oslavu a světový kongres!

11.-18. září 2022, Jack London Square, San Francisco Bay, Oakland, Kalifornie.

Od 24. 7. 2021 bude BookplatesBy-TheBay poskytovat přednášky, výstavy, workshopy, prohlídky uměleckých ateliérů, aukce, prohlídky města a muzeí v San Francisku, místního American Jazz & Blues na náměstí Jacka Londona, výměnný sál a další. Je to připravováno pro účastníky, kteří nemohou cestovat.

Oblast San Francisco Bay Area nabízí nejdůležitější hnutí v oblasti knižního umění v USA. Navštivte nás na: <https://bookplate.org>. Pro více informací, prosím, napište: info@bookplate.org

Ano, neváhejte: Na výše uvedených webových stránkách najdou naši umělci podmínky k účasti na soutěži v tvorbě exlibris v rámci světového kongresu.

Zajímavá je prohlídka Gallery, kde je k vidění 556 exlibris od autorů z celého světa, z Česka to jsou: G. Hujber, J. Černoš, J. Brázda, J. Dudek, P. Hlavatý a V. Suchánek a snad můžeme připojit ještě J. Wernera. Celkem je zde zobrazeno 22 exlibris českých autorů, tedy 4 % z celku. Připomeňme, že v meziválečném období byly pořádány v Los Angeles každoroční mezinárodní soutěže a výstavy v tvorbě exlibris za účasti českých autorů, kteří zde získávali ocenění.

Redakce Knižní značky

ZEMŘEL JOSEF DOLÍVKA, čestný člen SSPE

Josefa Dolívku jsem v minulých třiceti letech znal díky jeho rozsáhlé činnosti pro SSPE. Potkávali jsme se na valných hromadách a sjezdech SSPE zcela pravidelně. Po krátké období jsme byli

*A. Antonová a J. Dolívka v Chrudimi, 2005.
Foto J. Šulc*

společně ve výboru SSPE. Byl to člověk neobyčejně čínorodý, zásadový a upřímný. Pro mě jsou nezapomenutelné sjezdy SSPE, které pro nás připravoval v Prostějově v letech 1995, 2000 a 2003 v kulturním zařízení Duha. Výstavy doprovázející sjezdy byly vždy velice kvalitní a přinášely krásu a poučení

všem, např. výstavy Josefa Kábrta a Vladimíra Pukla byly překrásné. Organizační a výstavní činnost chápal jako poslání a zpřístupňování grafické a malířské tvorby (často z vlastních sbírek) našich vynikajících výtvarníků široké veřejnosti pokládal za samozřejmost. S mnohými výtvarníky jej pojilo upřímné přátelství. Zastavila jej až nemoc a nakonec smrt 17. března 2021 ve věku 87 let.

Významná byla jeho publikační činnost: články v Knižní značce (Dušan Janoušek, Rajmund Zbořil, Jan Mauler, Ladislav Rusek, Jan Lípa, Peter Šobr), sjezdové bulletiny, katalogy výstav (Hudební motivy v ex libris, Ex libris města Prostějova) a zejména publikace Výtvarníci prostějovského regionu (2007). Byl majitelem nesčetného množství exlibris a novoročenek na své jméno od jeho oblíbených autorů: Jiřího Boudy (soubory Haná), Anny Grmelové, Vladimíra Komárka a Jindřicha Pilečka. Již v roce 2001 byla práce J. Dolívky pro české exlibris oceněna čestným členstvím v našem spolku.

Stál u zrodu Klubu přátel výtvarného umění v Prostějově a od roku 1988 byl jeho předsedou. Klub vydával pro své členy grafické listy, pořádal besedy s výtvarníky, vzpomínkové večery a květnová setkání sběratelů a přátel grafiky. Byl redaktorem klubových zpráv s názvem Okno; tyto čtyřstránkové zprávy vycházely jednou měsíčně v letech 1993–2008 (16 ročníků). Většina kulturní činnosti Josefa Dolívky v Prostějově byla spojena s kulturním klubem DUHA.

V roce 2006 obdržel Josef Dolívka Cenu města Prostějova za výstavní činnost doprovázenou publikační činností.

V Kostelci na Hané, kde žil, vydával bi-

bliofilské tisky v edici Réva obsahující většinou poezii (Jiří Žáček, Zdeněk Příkryl, Jarmila Rozsypalová, Jaroslav Seifert, Jan Skácel, Jiří Wolker, Jiří Demel a další) s ilustracemi a grafickými přílohami.

Pro Vlastivědnou společnost muzejní Olomouc a pro její literární sekci prováděl grafické úpravy publikací. Napsal velké množství článků z kulturního života do místních novin, poskytl jejich redaktorům několik rozhovorů, v nichž se zasazoval o zlepšení kulturní činnosti na Hané.

V Kostelci na Hané žil od roku 1939 až do své smrti (1958) básník Petr Bezruč. Byl to soused přes ulici, jak říkal Josef Dolívka, který se s ním dobře znal. V roce 1957 mu uspořádal v Kostelci výstavu se slavnostním večerem k 90. narozeninám, stal se předsedou Spolku přátel Petra Bezruče a byl také redaktorem sborníku Bezručovou stezkou vydaným u příležitosti stého výročí básníkova narození. V roce 1967, kdy byl J. Dolívka v Kostelci předsedou národního výboru, byla v městečku odhalena Bezručova bronzová socha vytvořená sochařem a malířem Karlem Otáhalem, místním rodákem. V šedesátých letech zde vznikl za podpory J. Dolívky v tzv. červeném domku, kde básník žil, Památník Petra Bezruče.

Život Josefa Dolívky byl bohatý díky jeho kulturní činnosti a šťastný uskutečněným dílem, ale jistě nebyl jednoduchý. Pro mnohé se stal vzorem dobrovolného kulturního pracovníka s velkým kulturním rozhledem a organizačními schopnostmi.

Čest jeho památce!

Jan Langhammer

VZPOMÍNKA NA JIRKU VINKLERA

28. března 2021 zemřel přítel, milovník umění a velký organizátor pan Jiří Vinkler.

Narodil se 8. 1. 1944 ve Stražisku neda-leko Prostějova, ale od roku 1945 již by-dlel v Moravské Třebové. V pěti letech onemocněl dětskou obrnou a bohužel po celý život mu na tuto nemoc zůstala památka.

Přesto na život nezanevřel a od mládí se věnoval mladým lidem, akvaristice, sběratelství a rodině. Celý profesní život strávil jako technik v Hedvě.

V Moravské Třebové mu vdčíme za akti-vity v oblasti sběratelství, vydávání grafik a osvětovou činnost. Ke grafice ho přive-dl MUDr. Ladislav Loubal a se sběratel-stvím začal po setkání s Vladimírem Ko-márkem, který mu vytvořil první exlibris. Jirka pak založil u nás kroužek SSPE a byl jeho vedoucím. Dal dohromady partu nadšenců a s nimi pak podnikal řadu akcí, jako návštěvy grafiků v jejich ateli-érech, naučná posezení, kde jsme se do-zvěděli mnoho z tajů grafických technik,

a důležitá každoroční celostátní setkání sběratelů v Moravské Třebové. Letos to bude již 18. ročník, poprvé bez Jirky. Děkujeme mu za to, že nás zasvěcoval do sběratelství, seznamoval s grafický-mi technikami a pomáhal zviditelňovat Moravskou Třebovou a okolí. Především jeho zásluhou vzniklo padesát exlibris a volných grafik s touto tematikou. Sám Jirka byl majitelem asi padesáti exlibris – nalezneme na nich různá témata, ale i zde nezapomínal na Moravskou Třebo-vou.

Věnoval se rovněž počítačové prezenta-ci, která nám pomáhá nyní v této neleh-ké době. Vedle krásných obrázků a foto-grafií dokázal přidat ke každé prezentaci i hudební doprovod, který dotvářel tu správnou atmosféru.

Jirko, děkujeme! Budeš stále žít v našich srdcích i vzpomínkách.

Za moravskotřebovské sběratele
Marie Moravcová

ZEMŘEL Ing. Jiří SOUKUP, čestný člen SSPE

19. května 2021 zemřel v Kouřimi v tam-ním Domově seniorů, kde v poslední době žil, Ing. Jiří Soukup.

Dostal do vínku vrchovatou měrou hou-ževnatost, vytrvalost a životní energii. Jak vyrůstal, tyto vlastnosti využíval víc než na 100%. Výborně kreslil a maloval, sporto-val, miloval přírodu a koně, dobře vládl psan-ým slovem a jeho dopravním prostřed-kem se stalo kolo. Rozhodl se pro studium na Vysoké škole zemědělské a po studiu se věnoval specializaci v chovu koní.

Své další koníčky však rovněž nezanedbá-val. Houževnatost a vytrvalost promě-ňoval v medaile v atletice, maratonech, v závodech na koních i v otužileckém pla-

vání. I když sám přestal tvořit, sbíral a archivoval exlibris, pořádal výstavy, organizoval besedy a o všem dění ve výtvarném i sportovním světě pravidelně informoval v tisku. A životní energii? Tu využíval ještě v devadesáti letech při vytrvalostních

běžích. Za celý svůj život uběhl, jak si počítal, 58 907 kilometrů. Ve věku 85 let byl prohlášen nejlepším maratoncem v České a Slovenské republice.

Byl čestným členem SSPE, čestným občanem Kouřimi, čestným členem Unie výtvarných umělců Hradec Králové, nositelem ceny Primus inter pares Hradec Králové, držitel medailí hejtmana Královéhradeckého kraje a primátora Hradce Králové, za výjimečné dlouhodobé výsledky v oblasti sportu a kultury a za propagaci Hradce Králové byl uveden do tamní Síně slávy.

Marie Rumlarová

Ing. Jiří Soukup patřil k nejstarším členům SSPE jak věkem, tak délkou členství, vždyť do spolku vstoupil již v r. 1967. Povoláním i láskou měl blízký vztah k chovu ušlechtilých koní, což se odráželo v tematice jeho exlibris. Byl sportovcem tělem i duší, známe přece jeho sportovní novoročenky, které pro něho pravidelně vytvářel v posledních letech Josef Zedník.

Výstavní činnost rozvíjel na ministerstvu zemědělství, kde pracoval, a v Hradci Králové, kde později bydlel. O výstavní činnosti, na které spolupracoval či ji sám vykonával, nás pravidelně informoval ve svých článcích pro Zprávy SSPE a Knižní značku. Často své články věnoval tvůrcům exlibris (F. Bílkovský, D. Janoušek, K. Langer, I. Baborák, V. Sobota, J. Šindler, G. Ratner, I. Kantůrková, A. Kalašnikov, M. Lhotský, J. Tvrdoň, Z. Vén, J. Vodrážka, J. Zedník, J. Kubíček, F. Bidlo, P. Minka, M. Cihlář, E. Weidenhausová, J. Boudová, A. Antonová, V. Renčín, J. Černoš) nebo svým kolegům sběratelům (V. Rusek, J. Beneš, F. Šára, J. Hartman, R. Mareček, V. Smejkal, M. Rumlarová, MUDr. J. Macela, J. Žižka). Rád jsem s ním při publikování jeho článků v Knižní značce spolupracoval, byl dobrým stylistou s rozsáhlými vědomostmi.

Napsal rovněž dva články do Sborníku pro exlibris a drobnou grafiku (2007, 2008). Je autorem soupisů exlibris I. Kantůrkové a J. Kubíčka. Aktivně se zúčastnil ročních přehlídek exlibris, tzv. Žní, v Hradci Králové.

Svůj život rozděloval spravedlivě mezi rodinu, zaměstnání, sport a kulturu.

Čest jeho památce!

Jan Langhammer

IN MEMORIAM LAJOS PALÁSTHY (1931–2020)

16. listopadu 2020 v 89 letech zemřel významný maďarský sběratel grafiky Lajos Palásthy. Profesí byl strojním inženýrem se specializací na jemnou mechaniku. Na svém pracovišti se dozvěděl od sběratele Zsigmonda Sóseho

o nově založeném kroužku sběratelů KBK. Od května roku 1959 začal chodit na setkání KBK, kde se seznámil s dalšími sběrateli. První exlibris na jeho jméno vytvořili grafici Zoltán Kaveczky a István Drahos. Aktivně se zúčastňoval domácích i zahraničních sjezdů sběratelů. Byl v kontaktu i se zahraničními spolky a jejich členy zejména v Německu, Rakous-

ku, Dánsku a Finsku. Zúčastnil se i mezinárodních sjezdů ve Výmaru, Utrechtu, Frederikshavnu, Welsu, Nyonu, Pekingu a Istanbulu.

Na podzim roku 2000 byl zvolen do funkce tajemníka KBK. Od roku 2005 byl rovněž redaktorem spolkového časopisu *Kisgrafika*. Na konci roku 2015 ze zdravotních důvodů rezignoval na funkci tajemníka. Redaktorem časopisu byl do konce roku 2018.

Na své jméno si Lajos Palásthy nechal udělat přibližně 140 exlibris. Mezi jeho nejoblíbenější autory patřili Mihály Csiby, Nándor Németh a Béla Petry a rovněž Antal Fery, Ferenc Jorga, Sándor Sólyom, László Vincze a další. Ze zahraničních autorů vlastnil exlibris od Španěla Oriola M. Diviho, Fina Hannua Paalasmaana, Rakušanky Marie Bauer-Klimbacherové. Z českých a slovenských autorů vytvořili exlibris na jeho jméno Otakar Mařík-Fils (opatský kostel v Jáku) a Viktor Chrenko (klášter v Hronském Beňadiku).

Podle vlastního vyjádření čítala jeho sbírka kolem 60.000 grafik. Na konci roku 2020 Imre Palásthy, syn sběratele, založil databázi s cílem veřejně přístupnit rozsáhlou sbírku svého otce. Do dnešních dnů je digitalizováno asi 20.000 kusů grafiky. Databáze je přístupná na webových stránkách.

Bartomej Rudas

Literatura: VASNÉ TÓTH, Kornélia. *In memoriam Palásthy Lajos (1931–2020)*, *Kisgrafika* 2021/1.

Z DOPISŮ

Milí přátelé, sběratelé,

v době, kdy byly beznadějně zavřené galerie a výstavní síně, kdy umělci nemohli organizovat své vernisáže, uspořádala naše oční ordinace soukromou vernisáž akademické malířce Aleně Antonové.

Akce byla zároveň pozdní oslavou jejích 90. narozenin. Krásné komorní setkání, které proběhlo 4. dubna 2021, zachytil na svých fotografiích MgA. Martin Říha.

Všichni zúčastnění byli v té době očkováni a podrobili se antigenním testům před setkáním.

MUDr. Martina Vaníčková

PUBLIKACE

■ Oldřich Kulhánek. Malá anatomie zdrojů

Katalog výstavy. Galerie výtvarného umění v Chebu, 2020, 175 stran. Texty: David Kulhánek, Tomáš Pospiszyl. ISBN 978-80-87395-43-1 (brožováno). Tisk: Klatovy, Dragon Press, 600 výtisků.

Syn Oldřicha Kulhánka David se chopil příležitosti zpřístupnit část umělecké pozůstalosti svého otce. Z Mistrova neuspořádaného obrazového archivu s fotografiemi a výstřižky z dobových časopisů vybral řadu málo známých kreseb, skic, grafik, koláží a ilustrací. Obrazový archiv O. Kulhánka je uložen v desítkách krabic od fotografických papírů a sloužil Mistrovi jako zásobárna motivů. Jsou tu apokalyptické vize

inspirované literaturou z jeho rozsáhlé knihovny (Solženicyn, Kafka, Ducasse, Malaparte, Orwell aj.). Jsou tu autoportréty a fotografie pracovního stolu v ateliéru, autentické texty, záznamy myšlenek a názorů. Díky nim můžeme sledovat mezníky a etapy Mistrova života v letech 1963–1985, včetně období od jeho zatčení (s přítelem grafikem Janem Krejčím) v r. 1971, krátkého pobytu v ruzyňské věznici a následné éry perzekuce za vystavené a následně zabavené kresby a grafiky. (Podobné kresby, vystavené poté překvapivě v Kulturním domě Orlová v r. 1976, jsou od roku 1978 ve sbírkách Centre Pompidou v Paříži!)

Od surrealistických koláží z diplomové práce na téma básně *Sen V. Holana* přes opusy z éry pop-artu a ukázky z litografického cyklu 1971–1981 *Tereziňské kresby* můžeme vysledovat jeho klíčové výrazové motivy: **oko** – opakující se paralely kruhového kompozičního řešení

grafik, **zrození** – vejce, embryo, novorozenec, **ústa a tělo** či jeho torzo. O. Kulhánek vystřídal několik pražských bytů a ateliérů: panelový byt v Zahradním městě v r. 1976, pracovnu na Engelsově nábřeží (1976–1983), ateliéry v Nuslích v r. 1984, pak v suterénu na Vinohradech a konečně poslední dva na Žižkově.

Vedle reprezentativní monografie z pera Evy Petrové (1997) a skvostně vypravené knihy o jím vytvořených 224 exlibris (2014) s úvodním textem prof. MUDr. Josefa Kouteckého jde nyní o další významnou publikaci o tomto Mistrovi české moderní grafiky 20. století.

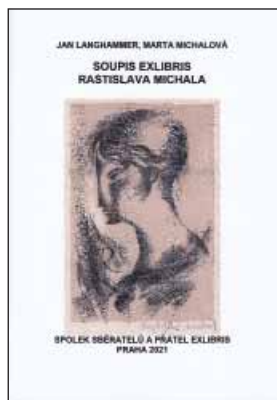
Jiří Ort

■ Jan Langhammer, Marta Michalová.

Soupis exlibris Rastislava Michala

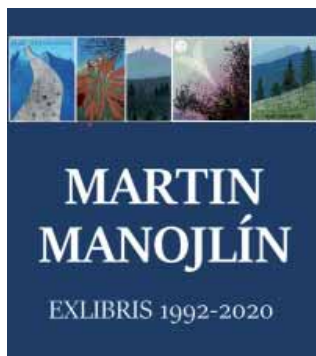
Praha: SSPE, 2021, 20 stran, 15 obrázků, 1 fotografie, brožura, 21 × 15 cm. Tisk: Plzeň, Tiskárna Král, částečně barevný tisk, 180 výtisků, pro tisk připravil J. Langhammer. Soupis obsahuje popis 356 exlibris z let 1950–2012, seznam majitelů, seznam souborů exlibris, vysvětlivky, zdroje a postskriptum R. Michala.

Soupis je přílohou Knižní značky 2/2021 pro české instituce (povinné výtisky). Soupis je možno objednat na adrese SSPE, jeho cena je 30 Kč.

■ Martin Manojlín. Exlibris 1992-2020

Publikaci sestavili a k tisku připravili pro sebe a své přátele Luděk Kříž a Patrik Váverka v únoru 2021. Vydáno a vtištěno tiskárnou Protis v Podolí u Brna v počtu 120 číslovaných výtisků, barevný digitální tisk, brožováno, 18 × 16 cm. ISBN 978-80-87844-13-7. Je to kompletní obrazový soupis exlibris (267 položek) vytvořených Martinem Manojlínem. Kniha je podepsána výtvarníkem a doplněna originálem jeho vlastního exlibris – poslední položkou tohoto soupisu.

Já osobně sleduji výtvarné práce M. Manojlína už od jeho studentských let a díky vzájemnému přátelství mám obsáhlou sbírku jeho exlibris ještě z doby, kdy nebyl „sbíraným autorem“, ale v publikaci jsem objevil řadu grafik, které jsem spatřil poprvé. Exlibris a grafiky M. Manojlína se pro mě staly návodem, jak autor vnímá vnější podněty a zpracovává je do znaků, symbolů a abstraktních obrazců. Zdá se mi, že chápu stavbu a logiku jeho abstraktních grafik. Pomocí barevných struktur vytváří umělecký vjem na hranici reality a abstrakce. Má ale i schopnost zaujmout diváka osobitým realistickým zobrazením kra-

jiny nebo zdůrazněným přírodním detailem. V mnoha jeho grafikách cítím inspiraci hudbou, jako by se snažil o propojení hudební skladby s tvary a barvami svých grafik. Pro koho je vlastně tato kniha? Pro sběratele, kteří rádi vnímají dílo autora v plné

šší, pro milovníky grafiky, kteří obdivují osobité, barevné linoryty, ale i pro ty, kteří zatím nesměle přešlapují na prahu tajemné komnaty výtvarného umění a váhají, zda mají vstoupit. Těm všem doporučuji objednání publikace na adrese Mgr. Lud'ka Kříže exlibrislk@email.cz.

Nově založená edice má již pokračování v publikaci **Karel Demel. Exlibris 1972–2020** a je připravován obrazový soupis exlibris Mariny Richterové.

Zdeněk Řehák

■ **Žatva slovenského a českého exlibris 2020. 40. ročník**

Hradec Králové: Farmaceutická fakulta UK, České farmaceutické muzeum, SSPE a jeho sekce v Hradci Králové, Galerie Na mostě, **2021**, 48 s., obálka, 43 obrázků, katalog sestavila Mgr. Ladislava Valášková, Ph.D., náklad 200 výtisků, tisk Kostelec nad Orlicí, AG TYP. Obsah: V souvislosti s jubilejní 40. přehlídkou oslovila M. Rumlarová vystavující výtvarníky, zda má smysl pokračovat. Odpovědi zaslali: Alena Antonová, Lubomír Netušil, František Slovák, Jana Vacková, Zbigniew Kubeczka a Bohdana Holubcová. Připomínáme si 100 let od narození tvůrců exlibris: Zdeněk Mlčoch, Karel Oberthor, Jaroslav Uiberlay, Jiří Švengsbír, Květoslava Jadrníčková. Účastníci přehlídky: 22 autorů (nikdo ze Slovenska) a 16 studentů, 67 + 22 exlibris. Soupis autorů, kteří se zúčastnili výstav (31.–40.). Zkratky škol. Zkratky grafických technik.

Lgh

ČASOPISY

■ **EXLIBRIS ABOENSIS, Nro 113, 1/2021**, Finsko

Novoročenky na rok 2021. Velikonoční přání jako exlibris, téma čarodějnic. Estonec Jüri Kuus (1937–2018), život je hudba; článek Elmara Uuka o exlibris s hudebními náměty. Co připoutává můj zájem k exlibris. Humoristická exlibris Adama Korkapa. Tvůrci exlibris z Petrohradu 6. část: Leonid Stroganov (*1978), Michail Gavričkov (Михаил Гавричков) a Anna Perechod'ko (Анна Переходько). Exlibris osobnosti: Wolmar Schildt (1810–1893). Články o exlibris z časopisu Nuori Voima 5/1933. Téma filatelie v exlibris.

Lgh

■ **GRAFIEKWERELD, No. 1. 2021**, Nizozemsko

Connie Stumpel, nová předsedkyně Exlibriswereld, představuje svůj optimistický pohled do budoucnosti. Evert Veldhuizen zpracoval článek o drobné grafice v barevné kombinaci červené a černé na bílém papíru a také napsal článek k úmrtí ukrajinského tvůrce exlibris Arkadije Pugačevského (†15. 1. 2021). Cees Lith představuje exlibris s Puškinovou tematikou od Alexandra Fedorova a Petera Lazarova a přináší také 3. část série věnované tentokrát sběratelskému páru Wim a Ans van der Kuijlenovým.

Lgh

■ **GRAPHIA, Tijdschrift voor ex-libriskunst. Nummer 2020/1**, Belgie

Časopis zahajuje zamýšlenou sérii článků o novoročenkách dřevořezy Franse Masureela (1889–1972), vlámského malíře a grafika. Jako zvláštní exlibris bylo vybráno exlibris od Henryho van de Veldeho (1863–1957) pro jeho synovce Edgarda Biarta,

který byl během druhé světové války členem Mezinárodní výboru Červeného kříže. Jack van Peer pokračuje čtvrtým dílem v sérii článků o dekadenci v moderním exlibris, tentokrát s námětem Od touhy po katastrofu (reprodukována po jednom od J. Wernera a M. Richterové). Nick Andrews (*1972), malíř a grafik, se narodil v Londýně, ale žije a pracuje v Belgii; v brzké době vytvoří svá první exlibris. Karl Vissers, belgický sběratel exlibris, vzpomíná na sběratelské začátky, na svou práci pro spolek Graphia a představuje několik svých exlibris (jedno od V. Gažoviče). Jako mezinárodní tvůrkyňe exlibris jsou představeny Ukrajinka Julia Procišin (Юлія Процишин, tisky z hloubky) a Polka Katarzyna Handzlik-Bąk (počítačová grafika) včetně soupisů vytvořených exlibris. Do série současných osmi exlibris vybral K. Vissers po jednom od M. Hlinky, M. Richterové a J. Wernera. V kapitole *Rád bych to věděl* je zobrazeno exlibris od J. Czaschky *Adam a Eva* pro Jose van Waterschoota. V závěru je pojednáno o ročence DEG 2020. Lgh

■ KISGRAFIKA, 2021/2, Maďarsko

Článkem Exlibris ze začátku XVI. století – Vzpomínka na Albrechta Dürera připomíná dr. Kornélia Vasné Tóthová dílo bavorského malíře a grafika Albrechta Dürera, který se narodil před 550 lety. V článku *Minores, Maiores* je uvedena část zahajovací řeči výtvarníka Miklóse Pálose, kterou otvíral výstavu grafika Pétera Ürmöse v budapeštské galerii Art9. Zvláštností výstavy je, že vedle grafik jsou vystaveny i jejich tiskové desky. V článku *Práce Mátyáse Varga* od Marie Ráczové se dozvídáme o práci tohoto významného maďarského výtvarníka, scénografa, návrháře kostýmů, učitele a zakladatele muzea. Marie Ráczová se loučí v článku *Ztratili jsme nejaktivnějšího a nejstaršího člena, přítele* se sběratelem dr. Józsefem Zeneiem. László Kékesi mladší, syn výtvarníka Lászlóa Kékesiho, si v článku *Drobné vzpomínky pro zaplnění mezer* vzpomíná na básníka, spisovatele a výtvarníka Lajose Kónya. Dalším dílem pokračuje seriál dr. Kornélie Vasné Tóthové Knížní značky významných sběratelů ve Státní Széchényiho knihovně osobností advokáta a básníka ze Segedínu Gyuly Némedyho (1881–1949). Dr. Kornélia Vasné Tóthová uvádí druhý díl soupisu malých grafik významného maďarského grafika Károlye Várkonyiho z let 1938–1962.

<http://www.kisgrafika.hu/ujsag/kisgrafika-2021-2.pdf>

B. Rudas

■ SELC-EXPRESS, Nr. 117 / April 2021, Švýcarsko

Pozvání na SELC-Tagung, které se bude konat 10. a 11. září 2021 v Badenu. Malý úvod do exlibris s heraldikou napsal a doplnil 36 obrázky H. R. Christen. Je připomenuto sté výročí narození švýcarského dramatika Friedricha Dürrenmatta dvěma zobrazenými exlibris s náměty z jeho her a portrétem od H. Pauwelse. Před padesáti lety získaly ženy ve Švýcarsku volební právo; připojeno exlibris U. Benkela, X3/3, 2020. Fritz Bernhard (1895–1966), švýcarský grafik, patřil ke generaci, jejíž tvorbu exlibris negativně ovlivnila 1. světová válka; pro tvorbu exlibris používal suchou jehlu a litografii. Soupis exlibris Rudolfa Weniga (1893–1970) v počtu 14 exlibris sestavila Anna Stiefelová. Zemřel Ottmar Birkner (1937–2020), architekt, historik umění a dlouholetý funkcionář SELC; vytvořil rovněž několik kreslených exlibris. Vyšla publikace *Eros e Thanatos. Larte sensuale e mecabra di Michel Fingesten*. Ulrike Landnarová a Hainz Decker sestavili publikaci *Water Water Everywhere*, ve které jsou soustředěna exlibris k tématu voda. Lgh

SETKÁNÍ

- Švýcarský exlibristický klub koná svůj sjezd 10. a 11. září 2021 v Badenu.
- Německá exlibristická společnost (DEG) posunula svůj sjezd v Gelsenkirchenu na 21.–24. říjen 2021.

ZPRÁVY Z VÝBORU SSPE

■ **Výborová schůze 11. 3. 2021** se konala jako videokonference. Schůzi řídil místopředseda M. Petřík při účasti předsedy a dalších šesti členů výboru a tří hostů. Host pan Pavel Kubíček přednesl výboru informace o přípravě sjezdu v Trutnově a předložil ke schválení pozvánku s přihláškou na sjezd, budou rozeslány společně s Knižní značkou 1/2021; výbor doporučil doplnění podmínek storna přihlášek a ostatní schválil. V souvislosti s úmrtím Jiřího Hlinovského spolek vydá nástěnný kalendář pro roky 2021 a 2022 s exlibris rodiny Hlinovských a na sjezdu bude předložena k podpisu vzpomínková listina. Výbor souhlasí s vydáním soupisu exlibris Rastislava Michala s výdajem SSPE do částky 1800 Kč.

■ **Výborová schůze 15. 4. 2021** se konala jako videokonference. Schůzi řídil místopředseda M. Petřík při účasti předsedy a dalších pěti členů výboru a dvou hostů. Bylo pokračováno v přípravě valné hromady a stanoven podmíněný termín konání 26. 6. 2021 v Praze, Václavské náměstí 31. Na webových stránkách SSPE bude uveřejněna pozvánka na valnou hromadu jeden měsíc před jejím konáním. Hospodaření SSPE v r. 2020 a návrh rozpočtu na rok 2021 budou zveřejněny po konání valné hromady.

■ **Výborová schůze 20. 5. 2021** se konala jako videokonference. Schůzi řídil místopředseda M. Petřík při účasti předsedy a dalších pěti členů výboru a jednoho hosta. Výbor svolá valnou hromadu na 26. 6. 2021 do Prahy, Václavské náměstí 31. Výbor schválil návrh M. Petříka na změnu stanov SSPE s tím, že výbor bude pouze pětičlenný; změna bude projednána na valné hromadě. Výbor schválil i další návrh M. Petříka, aby členskou evidenci vedla po valné hromadě Mgr. Jarmila Špačková. Směrnici o archivu SSPE zpracovala Mgr. J. Špačková a výbor ji schválil. Byl vydán soupis exlibris R. Michala v omezeném nákladu 180 kusů.

Výbor SSPE

DÍKŮVZDÁNÍ EXLIBRISTŮM

Využívám období po volební valné hromadě a před sjezdem SSPE v Trutnově k veřejnému vyznání osobního vděku za podporu při výkonu předsednického mandátu všem exlibristům. Zároveň se jim tímto omlouvám, že se mandátu ve svých osmdesáti pěti letech vzdávám, podobně jako to rok před mým narozením učinil T. G. M. Narozdíl od něj tomu není pro úbytek sil či perspektiv tvůrčího nasazení. Spolu s vámi jsme prošli nesnadný kus cesty, lemované objektivními nástrahami, ale také testy schopnosti rozvoje.

Není snad ani třeba taxativních výčtů, když jsou ještě pořád v čerstvé paměti díky silným prožitkům. Označení takových milníků přísluší spíše oficiálnímu fóru, nejen omezeným stránkám tohoto periodika; byť platí za nejspolehlivější názorové pojítko členské základny, když je doručováno pravidelně a rovnou do vlastních rukou každého.

Díky němu tak nemohl nikdo pominout, že jsme si velice důstojně připomněli 100 let své nikdy nepřerušené činnosti, což korunovaly úspěšným zvládnutím organizace 37. světového kongresu FISAE i na něj vázané Mezinárodní soutěže tvůrců exlibris. Totéž lze ovšem s plným vědomím i patřičnou dávkou hrlosti prohlásit na konto pandemické krize, jež neutlumila zcela spolkový život. Vsadili jsme na distanční formy kontaktů a osvojili si jejich přednosti k posile vzájemné soudržnosti, respektive také k udržování příznivých nálad. Jen si to vše připomeňme! Není se za co stydět. O to více nám to umožní hledět vpřed k ještě smělejším předsevzetím, která přitahují a povzbuzují.

Felix Černocho
odcházející předseda SSPE, který se s vámi natrvalo neloučí. Nashle jinak.

VÝSTAVY

Galerie HOLLAR, Smetanovo nábřeží 6, 110 00 Praha 1

Smetanovo nábřeží 6, 110 00 Praha 1

24. 6. – 18. 7. 2021 Groteskna z Tesca. Výstava narativní grafiky.

22. 7. – 15. 8. 2021 Eva Hašková. Mezi nebem a zemí.

19. 8. – 12. 9. 2021 Hledání neopakovatelnosti.

16. 9. – 10. 10. 2021 Mladá grafika. Generace 201503–201707.

Národní muzeum, Václavské náměstí 68, Praha,

historická budova, 2. patro, místnost č. 197

13. 7. – 3. 10, 2021 Pro knihy, pro sbírku, pro radost.

XVI. trienále českého ex libris 2020.

Galerie U Kellerů, náměstí Kašpara Šternberka 68, 338 28 Radnice

12. 7. – 26. 8. 2021 Karel Oberthor – exlibris, novoročenky.

27. 8. – 3. 10. 2021 Antonín Odehnal – exlibris, novoročenky.

4. 10. – 14. 11. 2021 František Peterka – exlibris, novoročenky.

Galerie Evropského domu, nám. Republiky 12, Plzeň

31. 8.–1. 10. 2021 Grafické techniky: dřevořez, dřevoryt, linoryt.

Knihovna města Plzně, Polanova síň, B. Smetany 13, Plzeň

5. 10. 2021 Exlibris a bibliofilie. Výstava spojená s přednáškou a promítáním.

ZMĚNY ČLENSTVÍ

■ **NOVÍ ČLENOVÉ:** 10777 Stanislav VANDA, Husova 368, 375 01 Týn nad Vltavou.

■ **ZEMŘELI:** Josef DOLÍVKA, čestný člen SSPE z Kostelce na Hané (†17. 3. 2021); Ing. Zdeněk JANEBA z Pardubic (†30. 5. 2021); Ing. Jiří SOUKUP, čestný člen SSPE z Hradce Králové (†19. 5. 2021); Jiří VINKLER z Moravské Třebové (†28. 3. 2021).

Výbor SSPE

**Časopis Knižní značka vydává pro své členy od roku 1937
Spolek sběratelů a přátel exlibris, založený v roce 1918,
se sídlem: Banskobystrická 2085/1, Dejvice (Praha 6), 160 00 Praha.
Identifikační číslo ve spolkovém rejstříku vedeném Městským soudem v Praze,
oddíl L, vložka 237: 004 43 522, zapsáno 1. ledna 2014.
Poštovní adresa: Spolek sběratelů a přátel exlibris, Banskobystrická 2085/1,
160 00 Praha. IČ 00443522. Webové stránky: www.sspe.cz.**

Číslo účtu/Konto:

2501272505/2010 v CZK, Fio banka, a.s., se sídlem V Celnici 1028/10, Praha 1.

Číslo účtu/Konto:

2001272509/2010 v EUR, IBAN: CZ3020100000002001272509, BIC: FIOBCZPPXXX,
Fio banka, a.s., se sídlem V Celnici 1028/10, Praha 1.

Předseda: **doc. PhDr. Felix Černochoch, CSc.**, Banskobystrická 2085/1, 160 00 Praha.
E-mail: cernochvip@seznam.cz. Mobil: 774 193 607.

Hospodářka a členská evidence: **Mgr. Jarmila Špačková**, Čajkovského 914/54,
500 09 Hradec Králové. E-mail: pausinka@gmail.com. Mobil: 606 610 698.

Redaktor Knižní značky: **Ing. Jan Langhammer, CSc.**,

Ke Kukačce 797/19, 312 00 Plzeň. E-mail: langhammer.jan@o2active.cz.
Telefon: 377 265 076.

Redaktor Sborníku pro exlibris a drobnou grafiku: **Ing. Ladislav Žák**,
Hrdličkova 2189/12, 148 00 Praha. E-mail: zaking@volny.cz. Mobil: 602 211 704.

Archivářka: **Marta Novotná**, Banskobystrická 2085/1, 160 00 Praha.
E-mail: marta.no@seznam.cz. Mobil: 724 781 294..

Seznam příloh:

Katalogové listy: Dobroslava Bilovská, Pavel Hlavatý, Bohumír Jaroněk, Jana Ondrušová-
-Wünschová.

KNIŽNÍ ZNAČKA číslo 2/2021

Redaktor: Ing. Jan Langhammer, CSc.,
Ke Kukačce 797/19, 312 00 Plzeň, e-mail: langhammer.jan@o2active.cz.
Redakční kruh: PhDr. Jiří Ort a RNDr. Karel Žižkovský.

Jazyková korektura: Mgr. René Keller a Mgr. David Polčák.

Počítačová sazba článků a výběr obrázků: Ing. Jan Langhammer, CSc.

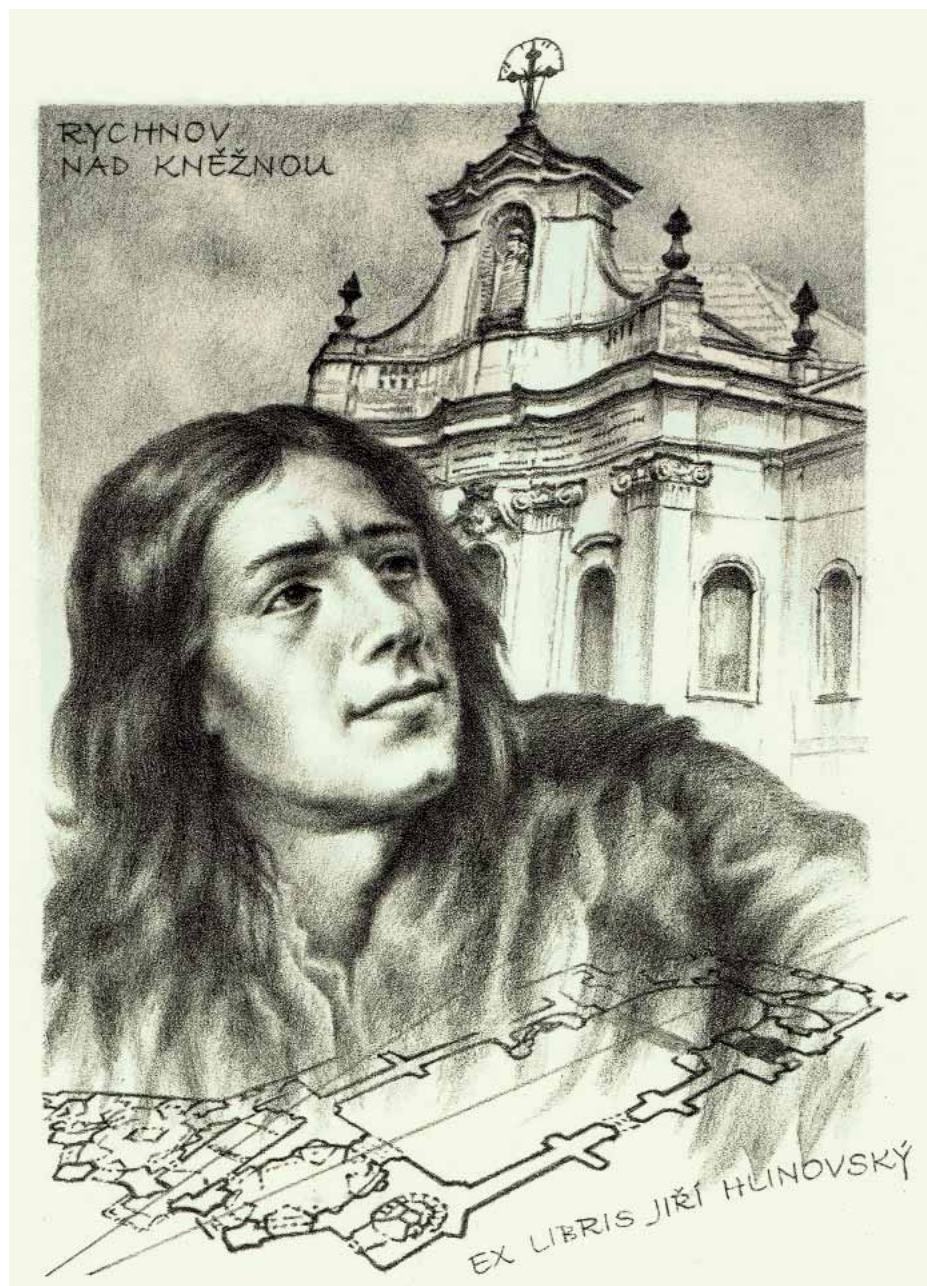
Grafická úprava a tisk: SOS print, s. r. o., Švihovská 10, 301 00 Plzeň.

Náklad 520 výtisků.

Vydává: Spolek sběratelů a přátel exlibris, Banskobystrická 2085/1, 160 00 Praha,
pro své členy čtyřikrát ročně. ISSN 1211-3840. MK ČR E 11475.

Rozesílá Postservis Praha.

Toto číslo vyšlo 30. 6. 2021. Redakční uzávěrka příštího vydání je 15. 8. 2021.

Petr Minka, L1, 2020

Rastislav Michal, X2, 1967

Hanuš Zápal, P1/3, cca 1914

Časopis Knižní značka vydává pro své členy od roku 1937 Spolek sběratelů a přátel exlibris založený v roce 1918 se sídlem v Praze.

Název časopisu a logo spolku:
akademický malíř Miroslav Houra.

Na titulní straně:
Jan Kavan, C3, 2019.